

Ministru prezidenta Valda Dombrovska uzruna 4.jūnija Saeimas ārkārtas sēdē par 2009.gada valsts budžeta grozījumiem

Priekšsēdētāja kungs, godātā Saeima!

Šis valdībai un Saeimai ir zīmīgs atskaites posms – vairāk nekā pusgads kopš Latviju skārusi ekonomikas un finanšu krīze, gandrīz trīs mēneši kopš izveidota valdība, lai nodrošinātu valsts maksātspēju. Šodien Saeimas vērtējumam ir nodoti 2009.gada valsts budžeta grozījumi, kas paredz vēl nebijušus taupības pasākumus. Nākamais atskaites posms ir budžeta pieņemšana, kas ir pirmais būtiskais solis tautsaimniecības atveseļošanā un darbos apliecinās katra deputāta, katras Saeimā ievēlētās politiskās partijas atbildību.

Cienījamie klātesošie!

Vēlos atgādināt manas valdības izveidošanas apstākļus – decembrī Valsts kasei radās pirmās nopietnās likviditātes problēmas. Lai stabilizētu situāciju un saņemtu starptautisko aizdevumu, parlaments vienas nakts laikā pieņēma vairākus neatliekamus lēmumus. Tomēr nākamo budžeta grozījumu sagatavošana nevedās un it kā ar grozījumiem nesaistītu jautājumu dēļ valdība tika gāzta. Šie grozījumi tagad ir sagatavoti un nodoti jūsu vērtēšanai.

Jaunās valdības uzdevumi bija skaidri uzreiz:

1. budžeta izdevumu samazināšana un starptautiskā aizdevuma nodrošināšana;
2. ekonomikas atveseļošana un Eiropas Savienības līdzekļu apguve;
3. sociālā līdzsvara saglabāšana un bezdarba problēmu risināšana;
4. atklāts dialogs ar sociālajiem partneriem un sabiedrību par pieņemtajiem lēmumiem.

Netradicionāli Latvijas politikai, papildus valdības deklarācijai tika noslēgta vienošanās par neatliekamiem darbiem valsts maksātspējas nodrošināšanā, ko ar saviem parakstiem atbalstīja 67 Saeimas deputāti.

Cienījamās deputātes un godātie deputāti!

Jūsu atbalsts bija, ir un būs izšķirošs, lai valdība spētu izpildīt tai izvirzītos uzdevumus ekonomiskās krīzes pārvarēšanā. Jūsu vērtējumam ir nodoti šī gada valsts budžeta grozījumi. Tie no jums prasīs īpaši rūpīgu un atbildīgu darbu. Šajos krīzes apstākļos jāsabalansē valsts garantētā sociālā aizsardzība un ekonomikas atveseļošana.

Ekonomiskā situācija pēdējā pusgada laikā ir strauji pasliktinājusies. Vēl decembrī ekonomikas krituma prognoze bija 5%, martā – 12%, bet tagad jau 18%. Attiecīgi krīt arī budžeta ieņēmumi, neļaujot sasniegt iepriekš plānoto deficīta līmeni. Budžeta grozījumos nodokļu ieņēmumi prognozēti par 583 miljoniem latu mazāki nekā plānots iepriekš. Valdības apstiprinātais projekts paredz atlīdzības samazinājumu vidēji par 20%, savukārt pārējie samazināmie izdevumi samazināti par 40%. Zināmi atvieglojumi tika doti izglītības, veselības, tieslietu un iekšlietu jomām. Esam uzsākuši vērienīgas reformas valsts pārvaldē, izglītībā un veselībā, maksimāli aizsargājot iedzīvotājus ar viszemāko ienākumu līmeni. Vēlos uzsvērt - krīzi nedrīkst pārvarēt uz nabadzīgākās sabiedrības daļas rēķina. Šis ir princips, ko ievērošu

strādājot pie budžeta, vedot sarunas ar starptautiskajiem aizdevējiem un prasīšu no koalīcijas partneriem.

Budžeta grozījumu izskatīšana pirmajā lasījumā ir tikai pirmais pārbaudījums Saeimai. Izšķirošais pārbaudījums būs šī likumprojekta izskatīšana otrajā lasījumā, kad tiks iesniegti papildus priekšlikumi izdevumu samazināšanai, lai samazinātu budžeta deficītu līdz līmenim, par kuru būsīm vienojušies ar starptautiskajiem aizdevējiem.

Cienījamie klātesošie!

Pēc apstiprināšanas Saeimā valdība nekavējoties uzsāka dialogu ar Latvijas starptautiskajiem partneriem, lai izskaidrotu krīzes situācijas cēloņus un tās pārvarēšanas iespējas. Vienlaikus mēs sākām aktīvas sarunas ar sociālajiem partneriem Latvijā, lai vienotos par kopīgu risinājumu taupības pasākumiem. Izskaidrošanas darbs par Latvijas ekonomikas krīzes cēloņiem ir bijis tikpat pieprasīts kā vīzija par valsts tālāko attīstību.

Budžeta grozījumu sagatavošana un strukturālo reformu uzsākšana vairākās nozarēs uzreiz ir prasījusi galveno valdības uzmanību. Mūsu darbs ir balstīts uz trim blokiem:

- pirmais: finanšu krīzes pārvarēšana;
- otrais: sociālo jautājumu risināšana;
- trešais: ekonomiskās aktivitātes atjaunošana un strukturālo reformu konsekventa īstenošana.

Šobrīd ekonomikas stimulēšanā iedarbinām arī iepriekšējās valdības labākās iestrādes – piemēram, Latvijas ekonomikā uzņēmējdarbības atbalstam iepludinot papildus līdzekļus, izmantojot Latvijas Garantiju aģentūras un Valsts kases galvojumus. Ekonomikas ministrija apkopo uzņēmēju atsauksmes par palīdzības programmu pieejamību un efektivitāti, kā arī meklē risinājumu - kā panākt lūzumu sasalušajā kredītu tirgū. Zināmu atbalstu sniegs no 1.jūnija iedarbinātā eksporta kredītu garantiju sistēma, kas sniegs garantijas eksportējot ārpus Eiropas Savienības, kā arī Latvijas Hipotēku bankas jau īstenotā uzņēmējdarbības kreditēšanas programma.

Būtiska nozīme ekonomikas atveseļošanā ir Eiropas Savienības fondu līdzekļiem, kuru apgūšana ir vēl jāpaātrina. Kā piemērs paveiktajam šajā laikā, jāmin, lielāka finansējuma piešķiršana energoefektivitātes pasākumiem un māju siltināšanas programmai, kā arī papildus līdzekļi bezdarba problēmu risināšanai. Neraugoties uz veikto izdevumu samazinājumu, budžeta grozījumos Eiropas Savienības fondu līdzfinansējumam piešķirti papildus 66 miljoni latu.

Tāpat dienas kārtībā ir jautājums par PVN pazeminātās likmes piemērošanu grāmatām, laikrakstiem, kurināmajam un tūrismam. Šis būs svarīgs dienas kārtības jautājums sarunās ar starptautiskajiem aizdevējiem.

Parlamenta vērtējumam nodotie budžeta grozījumi ietver būtisku līdzekļu samazināšanu un taupību valsts pārvaldē, kā arī pārmaiņas izglītības un veselības nozarēs. Par to esmu aicinājis abus ministrus detalizēti informēt Saeimu.

Cienījamie kolēģi!

Diemžēl šajā laikā ir arī darbi, kuriem vēl nav pietiekamu rezultātu. Kā pirmais jāmin nepietiekama izdevumu samazināšana vienlaikus ar pārdomātu funkciju auditu, lai valsts pārvaldi padarītu efektīvāku. Atzīstu, ka šajā laikā pret saviem kolēģiem neesmu bijis pietiekoši uzstājīgs un kategorisks.

Būsim godīgi – mums vēl nav izdevies mainīt visu politiku un ierēdņu attieksmi pret tērēšanu un taupīšanu. Turpmāk būšu daudz neiecietīgāks pret tiem, kuri valsts pārvaldē nemeklē efektīvus risinājumus, sniedzot pakalpojumus iedzīvotājiem. Dažos valsts iestāžu sagatavotajos priekšlikumos, kas skar uzņēmējdarbības vidi, ir jūtama klaja situācijas neizpratne, nekompetence vai birokrātu protests.

Valsts ieņēmumu dienestam un Uzņēmumu reģistram šobrīd ir jāsamazina ne tikai administratīvie izdevumi, bet arī administratīvie šķēršļi un jāsniedz efektīvs atbalsts nodokļu iekasēšanā un ekonomikas stimulēšanā.

Daudz nopietnāk jāstrādā ar sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām, kuriem šis ir divreiz grūtāks laiks. Iepriekš diskusijās ar valdību panāktās vienošanās šīs ekonomiskās situācijas iespaidā ir jāpārskata un jāspēj to izskaidrot arī iedzīvotājiem.

Valsts budžeta grozījumi ir nodoti jūsu izskatīšanai, bet ar to valdības darbs pie tiem nebeidzas - pašreizējā situācija prasa daudz ciešāku valdības un parlamenta sadarbību.

Kopā ar Latvijas un ārvalstu ekspertiem strādājam pie vairākiem ekonomikas stimulēšanas pasākumiem, tai skaitā pie iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes veicināšanas un mikro-uzņēmumu iniciatīvas, kas principiāli mainīs noteikumus mazajiem ģimenes uzņēmumiem.

Valdība strādā pie ēnu ekonomikas ierobežošanas, piemēram, aktivizējot Valsts darba inspekcijas darbu saistībā ar nelegālo nodarbinātību un vienlaicīgu sociālo pabalstu saņemšanu, kā arī pastiprinot kontroli uz Austrumu robežas, vēršoties pret masveidīgo akcīzes preču ievešanu valstī.

Jāpaātrina vienīgā mājokļa hipotekārā kredītņēmēju aizsardzības ieviešana. Uzskatu, ka šis jautājums ir nepamatoti aizkavējies un palielina sociālos riskus.

Cienītās deputātes un godātie deputāti!

Lai valdība spētu īstenot strukturālās reformas, būtiski samazināt valsts izdevumus tuvākajos gados sasniedzot 3% budžeta deficīta līmeni un atjaunot Latvijas tautsaimniecību, ierosinu slēgt vienošanos starp valdību un sociālajiem partneriem. Valsts un sociālo partneru memorandam ir jākļūst par sociālo stabilitātes pamatu. Par šo jautājumu aicināšu pie viena sarunu galda visas puses, lai vienotos par īstermiņa un ilgtermiņa risinājumiem. Strādājot pie krīzes risinājumiem, mēs nedrīkstam aizmirst arī par tālākiem mērķiem, kas svarīgi valsts attīstībai vidējā un ilgākā laika posmā.

Svarīgs ir jautājums, kā nodrošināt fiskālo disciplīnu pēc krīzes pārvarēšanas. Latvijas demokrātiskajā sistēmā, kuru līdz šim raksturo īslaicīgas un sadrumstalotas koalīcijas, partijas nereti padodas populistiskam spiedienam, piemirstot par valsts makroekonomisko stabilitāti. Pašreizējā krīze uzskatāmi parāda, pie kādām sekām šāds īstermiņa populisms var novest. Šajā sakarā ierosinu uzsākt darbu pie fiskālās

disciplīnas likuma, kas ierobežotu maksimālo budžeta lielumu atkarībā no ekonomiskā cikla fāzes. Šādi likumi sekmīgi darbojas vairākās Eiropas valstīs, piemēram, Igaunijā un Vācijā.

Vēlos arī skaidri paust savu nostāju par publiski kultivētajām baumām saistībā ar lata stabilitāti. Saskaņā ar Satversmi katram ir tiesības brīvi paust savus uzskatus. Tomēr aicinu to darīt atbildīgi. Īpaši tiem, kas izplata spekulācijas par mūsu nacionālās valūtas stabilitāti. Šādi paziņojumi nodara lielus zaudējumus Latvijas ekonomikai un var negatīvi ietekmēt eiro ieviešanu. Ir viegli izlaist džinu no pudeles, bet daudz grūtāk ir iedabūt to atpakaļ. Vēlos arī pateikt tiem, kas lata devalvāciju uzskata par panaceju, ka šis risinājums tautsaimniecībai un iedzīvotāju dzīves līmenim ir daudz negatīvāks, nekā sagatavotie un vēl gaidāmie budžeta samazinājumi. Samazinot izdevumus, mēs varam to darīt kontrolēti un pasargājot atsevišķas jomas. Devalvācija savukārt skartu pilnīgi visus un daudzu pasaules valstu bēdīgā pieredze liecina, ka tā bieži kļūst nekontrolējama.

Latvijas valdība kopā ar starptautiskajiem aizdevējiem turpina īstenot ekonomikas stabilizācijas programmu, kas ir balstīta uz lata stabilitāti un pakāpenisku budžeta deficīta samazināšanu. Šī pozīcija nav mainījiesies. Ceru, ka mani visi ir sapratuši pareizi.

Cienījamās deputātes un godātie deputāti!

12.martā jau uzsvēru - Latvijai šī ir smaga un nopietna situācija, taču tādas mūsu valstij ir bijušas arī iepriekš – tās visas esam sekmīgi pārvarējuši. Lai to izdarītu arī šoreiz, mums būs nepieciešama politiskā stabilitāte, skaidra ekonomiskā politika un spēja konsekventi pildīt pieņemtos lēmumus.

Šodien parlamenta vērtējumam ir iesniegts valsts budžeta grozījumu projekts. Jūsu atbalsts budžeta grozījumiem ir kritiski svarīgs valsts maksātspējai. Aicinu jūs ne tikai rūpīgi iedziļināties pašreizējā situācijā un iesniegtajā likumprojektā, bet arī norobežoties no lētas priekšvēlēšanu retorikas.

No jūsu lēmumiem un runām ir atkarīga valsts tālākā attīstība, sabiedrības uzticība parlamentam un sociālā miera saglabāšana mūsu valstī. Paldies par atbalstu līdz šim. Taču budžeta grozījumu pirmais lasījums ir tikai pirmais solis, nākamie būs grūtāki.

Šis gads un krīzes pārvarēšana būs milzīgs pārbaudījums visiem Latvijas iedzīvotājiem. Daudz lielāks tas būs politiķiem.

Novēlu Saeimai veiksmīgu darbu! Paldies par uzmanību!